

Favre R. (ed.) La litterature francaise. Histoires et perspectives. P.: PULY, 1990. 278 p.

Zink M. Le moyen age: Litterature francaise. Nancy: Presses universitaires de Nancy, 1990. 168 p.

Разом з експозицією книг Французький культурний центр в Україні репрезентував ще й виставку робіт сучасних художників, майстрів плаката. З нагоди 200-ліття Французької революції 66 сучасних плакатистів було запрошено створити оригінальні плакати на такі теми: *Як би ви прочитали Декларацію прав людини і громадянина 1789 та 1793 років? Який резонанс вони мають сьогодні для вас? Світ і декларація прав людини в світі.* Виходячи з цих простих ідей, відбулися сотні

художніх виставок плакатів в усьому світі. Створені мистецькою уявою образи не потребують пояснень, вони красномовно свідчать про те, що турбує сьогодні людство. Апартеїд, невідступні спогади про війну, нагальність усвідомлення екологічної небезпеки - ці та інші проблеми трактуються графіками різних культурних, географічних і політичних горизонтів. Така виставка - роздуми над Деклараціями прав людини. Це підстава вийти поза межі Франції та поставити ці запитання перед митцями, істориками, письменниками всього світу, бо саме вони стоять на захисті поваги до кожної людини та її особистої свободи.

Михайло Михальчук

Художник і мініатюрна книга

Під такою назвою 13 - 14 квітня 1995 р. в Державному музеї книги та книгодрукування України (Київ) відбулася конференція, яку провели Спілка художників і Товариство книголюбів України та його методична рада бібліофілів-мініатюристив.

Її учасники - художники, видавці, книголюби, бібліофіли з України й Москви, студенти-поліграфісти, бібліотекарі. Конференцію відкрив секретар Спілки художників України відомий графік В. Перевальський, який охарактеризував нинішній стан художнього оформлення книг.

Завідуючий кафедрою мистецтва поліграфічного факультету Київського політехнічного інституту професор Б.Валуєнко в доповіді «Сучасна концепція художнього оформлення мініатюрних книжок» розповів про ретроспективну історію питання, сучасний стан та основні принципи високохудожнього оформлення таких видань, специфіку творчості окремих художників.

Поет Е.І.Яновський, засновник та генеральний директор видавництва «Яник⁰» (Росія, Москва), що спеціалізується на виданні малотиражних високохудожніх мініатюрних книг (формат не більше 45x55 мм), розповів про ці видання. Всі вони були показані на виставці, приуроченій до конференції.

Ефективна діяльність видавництва почалася торік. Уже вийшло понад два десятки унікальних мініатюрних книжок. Ось деякі з них: Р.Быков. Эпиграмы и миниатюры. Стихи (М., 1994, 45x55мм) - це елегантна книжечка з дуже привабливою оправою, покритою чорним лаком зі срібним тисненням. 128 с., фото, тираж - 2500 прим. З них - 200 у поліпшених оправах, 50 нумерованих у шкіряних оправах, шрифт легко

читається, високоякісний папір, оригінальне художнє оформлення; Е.Яновский. Стихи. «Книга Екклесиаста, или проповедника: Из книг Ветхого Завета» з рисунками В.А.Фаворського; О.Хаям «Рубай» та ін.

У доповіді голови методичної ради бібліофілів-мініатюристив України М.Рабиновича (Київ) «Художнє оформлення мініатюрних книжок: думка бібліофілів-мініатюристив» проаналізовано різні точки зору на видання та оформлення мініатюрних книжок:

1. Мініатюрна книга дає естетичну насолоду насамперед своїм зовнішнім та художнім оформленням і форматом.

2. Це взагалі не книга для читання, а іграшка, розвага - таке ставлення більшості художників.

3. Мініатюрні видання оформлюються так само, як звичайні, незважаючи на специфіку.

4. Учені-книгознавці - професор В.Кравченко та канд. філол. наук А.Мільчин (Москва) вважають:

мініатюрна книга - це повноцінне видання, взірець книжкового мистецтва з чіткими, науково-обґрунтованими критеріями, особливий вид книжкової продукції, який має своє призначення - для невеликих оповідань, віршів, байок, афоризмів, екслібрисів тощо;

зручний для зору шрифт; оригінальне художнє оформлення; структурна виразність; оптимальний науководовідковий апарат.

Життєздатність названих критеріїв підтвердила багаторічна діяльність видавництва «Книга» (1978 - 1991), мініатюрні книжки якого популярні в багатьох країнах.

Бібліофіли-мініатюристи України поділяють цю концепцію і хотіли б бачити такі книжечки з грифом українських видавництв. Поки що наша мініатюрна

книга здебільшого виходить спонтанно, у невиразному оформленні. Навіть видавництва «Дніпро», «Мистецтво», «Музична Україна», що традиційно працювали з такими книгами, перестали їх видавати. А от Росія, Білорусь, Узбекистан та прибалтійські держави навіть значно збільшили їх видання, бо мініатюрна книга має великі переваги: вона, приміром, потребує менше паперу, водночас користується необмеженим попитом, незважаючи на високі ціни, і обов'язково дає великий прибуток.

Ситуацію з мініатюрною книгою проаналізували викладачі Київського державного інституту культури кандидати іст. наук Е.Бахмут та Г.Ковальчук, активно підключилися до обговорення студенти цього вузу.

Ю.Сковородников, директор нового видавництва «Аттик» (Москва), розповів про своє художнє кредо щодо оформлення книжок таких письменників, як Е.По, К.Батюшков, К.Менсфільд та О.Соболевський. Учасники конференції ознайомилися з новими виданнями мініатюрних книг «Аттика»: «История моих бедствий» П.Абеляра та «Лисистрата» Аристофана (малюнки О.Бердслея).

Змістовним був виступ завідувачого кафедрою

графіки Української академії мистецтв професора В.Чебаника (Київ), який охарактеризував ситуацію з оформленням мініатюрної книги, а потім продемонстрував у дії свої винаходи - верстати та пристосування для палітурних робіт, з допомогою яких він робить унікальні оправи зі шкіри, тканини та інших традиційних та нетрадиційних матеріалів.

Член Московського клубу мініатюрної книги Я.Костюк розповів про мініатюрні видання російських видавництв (зокрема з Омська), бібліофільську діяльність осередку.

У заключному слові перший заступник голови правління Товариства книголюбів України канд. іст. наук В.Конашевич підкреслив, що майстерність українських художників-графіків добре відома в світі, але не використовується в галузі оформлення мініатюрних видань. Україна має знову зажити колишньої слави щодо цього виду продукції. На жаль, книжкова фабрика «Жовтень» (єдине в нас підприємство такого профілю) завантажена замовленнями з інших країн, бо з українських видавництв вони не надходять.

Під час конференції працювала велика виставка мініатюрних книжок.

ОБГОВОРЮЄМО ДОКУМЕНТИ

Микола Васильченко

ДУМКИ ЩОДО «ПОЛОЖЕННЯ ПРО БІБЛІОТЕКУ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ, ПРОФТЕХУЧИЛИЩА»

«Положення про бібліотеку загальноосвітньої школи, профтехучилища»* є одним з документів, що регламентують діяльність бібліотечної справи в нашій державі в цілому, а також галузевих бібліотек, підпорядкованих різним міністерствам і відомствам. Не применшуючи ролі цього документа, звернемо увагу на деякі з пунктів з метою його вдосконалення.

Так, недоцільне подання бібліотек загальноосвітньої школи і профтехучилища, хоча вони й належать до системи освіти, є структурними підрозділами відповідних закладів, що суміщують функції навчальних і спеціальних бібліотек та ін. Однак бібліотека загальноосвітньої школи сприяє, допомагає, забезпечує професійне самовизначення учнів, а бібліотека профтехучилища допомагає здобувати робітничу професію відповідно до покликань, інтересів і здібностей молоді.

Основні документи, що визначають напрями та зміст освіти - програми, не тільки різняться між собою, а й належать до різних класифікацій. Загальноосвітня програма - це загальна середня освіта плюс дошкільна й початкова. А програми профтехучилищ є вже професійними.

Така відмінність не може не впливати на формування фондів бібліотек. Галузева література має відбивати профіль підготовки майбутніх спеціалістів.

Книгозбірні профтехучилищ повинні співпрацювати не тільки з бібліотеками системи народної освіти, культури, товариством книголюбів, громадськими об'єднаннями, як зазначено в Положенні, а насамперед з науково-технічними бібліотеками.

Про напрями роботи бібліотек профтехучилища в основних завданнях Положення обмаль. Бібліотеки інших систем згідно з Положенням про позашкільний навчально-виховний заклад належать до цих закладів. Отже, доцільно узгодити їхні головні завдання, Положення доповнити тезами: сприяти реалізації державної політики в галузі освіти; допомагати професійному самовизначенню учнівської молоді відповідно до її духовних інтересів та здібностей.

У Положенні виділені навчальна, виховна та інформаційна функції. На наш погляд, деякі з них необхідно уточнити, а перелік продовжити. Навчальну функцію доцільно назвати загальноосвітньою. Навчання відбувається і в дитячому садку, школах, училищах, вузах тощо. Назву «загальноосвітня» зумовлено й тим, що шкільна бібліотека є структурним підрозділом школи.

Загальноосвітню функцію бібліотека реалізує своїми специфічними засобами, а саме: навчас учня самостійно здобувати знання; умінню орієнтуватися у величезній масі друкованої та іншої інформаційної про-

дукції; розширювати коло читання, спонукаючи до підвищення загальноосвітнього рівня.

Виховна функція шкільної бібліотеки невіддільна від загальноосвітньої. Її завдання: виявляти і розкривати творчі здібності читача, сприяти формуванню його світогляду, умінню оцінювати суспільні явища, моральні вчинки; а також надавати інформацію про книги та інші документи, що надійшли у фонди бібліотеки; відомості про видання й інші матеріали; повідомляти про поточні події (літературно-музичні вечори, дні інформації, відкритий перегляд літератури, виставки тощо); інформувати про суспільно-політичні події в державі і за рубежом; інформувати про зміст окремих видань з конкретної тематики.

Вважаємо, що в Положення необхідно включити і профорієнтаційну функцію. Шкільна бібліотека, на відміну від дитячої, обслуговує старшокласників, тому повинна дбати про їх профорієнтацію.

Фонди шкільних бібліотек складаються не тільки з книг, а й періодики, кінофотодокументів. Це повинно бути зафіксовано і в Положенні. Так, у 1.1, 2.1 та деяких інших позиціях необхідно після слова «книги» додати «та іншими документами».

Шкільна бібліотека обслуговує, крім учнів, також педагогів, вихователів та інші категорії абонентів. Тому в позиції 2.6. після слова «культурних» потрібно додати «та професійних».

У позиції 4.2. після слова «відповідальність» потрібно вставити «за зміст», у 4.4. вкінці дописати, що бібліотека звітує не тільки перед директором і радою школи, а й абонентами. У позиції 4.1., можливо, вказати, який початковий не книжковий, а бібліотечний фонд необхідно мати для відкриття шкільної бібліотеки.

При функціонуванні будь-якої, в тому числі й шкільної, бібліотеки взаємодіють три процеси: формування, використання і зберігання бібліотечного фонду, що має чітко відбиватися і в Положенні (див. 4.1., 4, 9.).

Положення затверджене рішенням колегії Міністерства України № 8 / 77 від 16.10.91, тобто коли наша країна вже була незалежною. Отже, незрозуміло, чому згідно з позицією 4.7 загальне методичне керівництво бібліотеками шкіл повинна здійснювати Державна наукова педагогічна бібліотека ім. К.Д.Ушинського, розміщена в Москві. А в цілому, «Положення» - це необхідний і важливий документ. З урахуванням корективів буде повною мірою відповідати сучасному рівневі бібліотечної теорії і практики, стане керівним матеріалом у повсякденні шкільних бібліотекарів.

* Затверджено колегією Міністерства України 16.10.91 р.